

לפניו שכל הדורות היו מכַּעֲסִין וּבָאִין עַד שְׁבַא אֲבֵרָהֶם אָבִינוּ וְקָבַל שְׂכָר כּוֹלָם: ג עֲשָׂרָה נְסִיווּנוֹת

פירוש הרע"ב

נשטפו. וקבל עליו שכר כולם, עשה מעשים טובים כנגד מה שהיה ראוי שיעשו כולם, לפיכך נולדו כולם בזכותו, וכמו שנטל עליו עול מלוות צעוה"ז כנגד כולם, כך קבל צעוה"ז שכר כנגד כולם, שכל אדם [סגיה ט"ו ע"ז] יש לו שני חלקים אחד צנן עדן, ואחד צגיהנס זכה נוטל חלקו וחלק חצרו צג"ע, נחמי"ב, נוטל חלקו וחלק חצרו צגיהנס.

ג עֲשָׂרָה נְסִיווּנוֹת, א' אור כשדים שהשליכו נמרוד לכבשן האש, צ' לך מארנך,

ביאורים

ביניהם, אלא שלא היו יכולים לקבלו מפני חטאם החמור ("פשטו יד בעיקר" 115). חטא זה גרם לכך שכל ההמשכות שנמשכו על ידי ההנהגה באהבה ורעות ירדו לתוך הקליפות¹¹⁶.

עד שבא אברהם אבינו, שעל ידי עבודתו עם העולם (שהשתדל להכניס את הבריות תחת כנפי השכינה, ועורר רחמים אפילו בעד אנשי סדום), בירר גם הדורות הקודמים, וקבל שכר כולם¹¹⁷.

ואילו בנח לא נאמר שקבל שכר כולם, כי (א) לא הגיע להם שכר, (ב) מכיון שנח לא התעסק בבירור העולם ולא התפלל על אנשי דורו¹¹⁸, לא בירר את הדורות הקודמים, ולכן לא הי' מקבל שכרם גם אם הי' מגיע להם שכר¹¹⁹.

עשרה דורות מאדם ועד נח . . מנח ועד אברהם

במשנה הקודמת פרט התנא שני טעמים לבריאת העולם בעשרה מאמרות. א. "להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם", ב. "וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם". ומשנתנו ממשיכה בשני ענינים אלו¹²⁰: א. הדורות מאדם עד נח היו רשעים שאבדו את העולם, והקב"ה נפרע מהם במי המבול. ב. גם הדורות מנח עד אברהם היו מכַּעֲסִין וּבָאִין, אבל אברהם "קיים" את העולם, הוא פעל קיום גם בדורות שקדמו לו¹²¹, ולכן הי' "שכר כולם" ואברהם קבל שכר זה.

116 בדוגמת עסק התורה והמצוות של רשע, שההמשכות יורדים לתוך הקליפות (הלכות ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ד ה"ג). 117 עדמ"ש בהלכות ת"ת שם, שע"י תשובה עולים התורה והמצוות מהקליפות ונכללים בקדושה. 118 זח"א סז, ב. וראה עד"ז במהז"ו. 119 לקו"ש ח"ג עמ' 753. 120 ראה מד"ש. 121 ראה רבינו יונה: מלא כל החסרונות כו'.

אוצר החכמה

ביאורים

אבל עדיין אינו מובן: מדוע הי' אפשר לפעול "קיום" רק בדורות שמנח ועד אברהם ולא באלה שמאדם ועד נח?¹²³ והביאור:

ישנם שני סוגי רע. א. דברים שהם רע גמור ואין בהם טוב כלל. דברים אלו צריכים לאבד, בחינת "שבירתן זוהי טהרתן"¹²². ב. דברים שאין בהם טוב גלוי, אך יש בהם ניצוץ של טוב. עם דברים אלו יש להתעסק עד שמקיימים אותם, על ידי זה שמהפכים אותם מרע לטוב¹²³.

ובנדון דידן: הרע של הדורות עד נח הי' רע גמור, המאבד את העולם, ולכן הביא הקב"ה עליהם את המבול ונמחו כליל; מה שאין כן הרע של הדורות עד אברהם הי' כזה שאפשר להפכו לטוב, וכשבא אברהם ו"קיים" את העולם ותיקן והשלים כל עשרת הדורות, אז קבל שכר כולם.

ושתי תקופות אלו ישנם גם ב"עולם קטן"¹²⁴ — בעבודת האדם. כשאדם שקוע בענינים בלתי רצויים במשך "עשרה ימים" שלמים¹²⁵ ואף על פי כן "טוב לו", הרי אפשר שיתברך בלבבו לאמר "שלום יהי לי כי בשרירות לבי אלך"¹²⁶. ולכן אמר התנא, שסיבת הדבר הוא רק משום שהקב"ה ארך אפים¹²⁷ וזה יפסק ככלות הזמן הקצוב¹²⁸. ומכיון שכן, צריכה להיות העבודה ד"הביא עליהם את מי המבול", כלומר: למחות ולבטל כליל הענינים הבלתי רצויים.

אבל עבודה זו אינה מספיקה עדיין, דהרי חסרים הענינים הטובים שהי' עליו לפעול במשך "עשרה ימים" אלו; ולכן צריכה להיות גם העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא, לתקן ולהשלים מה שהחסיר בימים הקודמים ו"לקיים" אותם, ועד שיקבל שכר כולם¹²⁹.

זהו גם הדיוק "עד שבא אברהם אבינו": רז"ל אמרו¹³⁰ "אין קורין אבות אלא לשלשה". וטעם הדבר הוא כי "בחינת האבות צ"ל בכל אדם, שהם שרש ומקור נשמות ישראל"¹³¹. ולכן מדייק התנא "אברהם אבינו", לרמז שעבודה זו של "וקבל שכר כולם" (העבודה של אתהפכא חשוכא לנהורא) שייכת בכל אחד ואחד¹³².

עשרה דורות מאדם ועד נח . . מנח ועד אברהם

נתבאר לעיל¹³³, שעשרה דורות מאדם ועד נח מורה על העבודה באופן של שבירתן זוהי תקנתן, ועשרה דורות מנח ועד אברהם מורה על העבודה של בירור עניני העולם והפיכתם לטוב, על ידי שמגלים את ניצוצי הקדושה שבהם. ועוד יש לומר, שעשרה דורות הראשונים קאי על עניני האדם שבהם לא שייך אפילו בירור בדרך שבירה, והטעם שהם ברשותו של יהודי הוא לא מפני אשמתו

(122) כלים רפ"ב (משא"כ בהאופן דב"ק (נד, א) ששבירתן זוהי מיתתן). וראה לקו"ת חקת נו, ג ואילך.
 (123) ועד ע"ד לשון חז"ל (מנחות מד, א) מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר. (124) תנחומא פקודי ג. (125) ראה להלן עמ' 256. (126) נצבים כט, יח. (127) ראה לקו"ש חט"ו עמ' 66-67. (128) ראה קונטרס ומעין מי"א פ"ב. (129) לקו"ש חט"ו עמ' 70. (130) ברכות טז, ב. (131) תו"א ר"פ וארא. (132) משיחת ש"פ חקת תשל"ז — על פי רשימת השומעים בלבד. (133) בביאור הקודם.

נְתַנְסָה אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְעַמְד בְּכֹלם לְהוֹדִיעַ כִּמָּה

אוצר החכמה

פירוש הרע"ב

ג' ויהי רעב, ד' ותוקם האשה צית פרעה, ה' מלחמת המלכים, ו' מעמד צין הנזתרים ^{אוצר החכמה} שהראהו שעבוד מלכויות, ז' המילה, ח' וישלח אצמלך ויקח את שרה, ט' גרש האמה הזאת ואת צנה, י' העקידה.

ביאורים

ח"ו, כי אם מפני "גורא עלילה על בני אדם"¹³⁴, או מצד בלבול העולם וכיוצא בזה, ולכן היחס שלו לדברים אלו צריך להיות — כאילו לא הי', כיון שאינו שייך לבירור¹³⁵.

להודיע כמה ארך אפים לפניו

המפרשים¹³⁶ פירשו שהחידוש הוא "כמה ארך אפים לפניו", שהקב"ה מאריך אפו אפילו עד עשרה דורות (כי עצם העובדה שהקב"ה ארך אפים (גם לרשעים) מפורש בכתוב¹³⁷). אבל הא גופא צריך ביאור: למה מאריך אפו כל כך, ומדוע עד עשרה דורות דוקא? והביאור:

המספר עשר הוא מספר שלם הכולל בתוכו כל השלימות¹³⁸. וכשם שהוא בקדושה, כן הוא בהיפך הקדושה — היקף המלא והשלם של רע מורכב ממספר עשר — עשר בחינות¹³⁹. ולכן מאריך הקב"ה אף (ומחכה שישובו בתשובה) עד עשרה דורות, כלומר: עד למדה מלאה של "מכעיסין ובאין" בכל עשרת¹⁴⁰ הבחינות (דורות) של רע¹⁴¹.

ג) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו

השאלות במשנתנו: א. מהי ההוראה מזה בעבודת ה'. ב. הדיוק "אברהם אבינו". והביאור:

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם — כשהקב"ה מביא את האדם לידי נסיון, הרי הוא עלול לחשוב — מדוע נותנים לו עבודה קשה כזו, שאנו מתפללים אודותי יום יום "אל תביאנו לידי נסיון" (ואפילו צדיק אינו צריך לבקש נסיון¹⁴²)? על זה אומר התנא, שכשם שהיתה עבודה זו באברהם אבינו, כך היא

(134) תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד. וראה תו"ח תולדות יג, א. (135) ספה"ש תש"נ ח"א עמ' 79.
 (136) דרך חיים. (137) תשא לד, ו. שלח יד, יח וברש"י. (138) ראב"ע שמות ג, טו. פרדס ש"ב. (139) ראה תניא רפ"ו: כמו שנפה"א כלולה מי"ס קדושות כו' כך הנפש דסט"א כו' כלולה מעשר כתרין דמסאבותא.
 (140) ראה גם דרך חיים. (141) לקו"ש חט"ו עמ' 71. (142) ראה סנהדרין קז, א.